

Tóth Diána Lujza

A templom

Van egy kicsiny Veszprém megyei falucska, Litér, ahol 1800 márciusában összeházasodott egy Borsó János nevű fiatalember és egy Ujj Sára nevű lány. Az ő mindennapi, ám mégis tragédiákkal övezett életükből felvillan egy-egy pillanat, majd 216 év múlva a templom ablakán át beszűrődő fényben összemosódik múlt és jelen.

1800. március 28.

A templomban mindig hideg volt, de ma annyira izgult, hogy nem is érezte. Azt sem hallotta már percek óta, hogy Szép Gergely, aki néhány éve lett lelkész a faluban, mit mond. Felnézett a kékre festett karzatra és látta, ahogy lenéznek rá rokonok, szomszédok, ismerősök. Aztán óvatosan hátrapillantott. Anyja szemében fáradt reménység, apjában büszke elégedettség. Majd tekintete a templom ablakába helyezett csokor virágra tévedt. Milyen szép, ahogy a szűk ablakon át beszűrődik a napfény és a vázára vetül, szinte ragyog. A váza hosszú árnyékot vetett a mély ablakpárkányon és a mellette ülő ember vállán.

Szembe fordult Jánossal, megfogta a két kezét. Nagy, erős, jó meleg kezek. János halkán mondta a lelkész után az eskü szövegét, de ezt még mindig csak valami távoli duruzsolásként fogta fel. Majd ezen a révedezésen át végre eljutottak tudatáig a szavak, a lelkész szavai:

- Mondjad te is, keresztyén nőtestvérem: én, Ujj Sára...

János szemébe nézett és úgy mondta:

- Én, Ujj Sára...

- ...esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság...

-... esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, ...hogy Borsó Jánost, akinek most Isten színe előtt kezét fogom, szeretem. ...Szeretetből megyek hozzá, Isten törvénye szerint feleségül. ...Hozzá hú leszek, velem megelégszem. ...Vele szentül élek, vele tűnök, vele szenvedek, ...és őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában, ...holtomig vagy holtáig, hitetlenül el nem hagyom, hanem teljes életemben hűséges segítőtársa leszek. ...Isten engem ebben megsegítsen. Ámen.

Úgy tűnt, a tavaszi fény még erősebben ragyog be az ablakon.

1807. január 29.

Sára térdre rogyott és sírt, sikoltott. Szíve alatt egy születni készülő kis élet, kezében a halott lánya. Annyi gyermek meghal, de mégis, az övének nem lett volna szabad. Úgy szerette, annyira vigyázott rá! Mit vétettek az Istennek? Julika nemsokára három éves lett volna, és most itt fekszik sápadtan, élettelenül a karjai közt, míg hasában moco-rog egy másik gyermek. Összeérnek. A hasán át a kicsi, és a halott kislány. Jancsi a sarokban állt. Öt és fél éves nagyfiú volt már, nem mert most sírni. Ijesztő volt látnia anyja összeomlását, miközben ő maga is szenvedett. Imádta Julikát, sokat játszottak és ő tanította meg sok mindenre.

- Édesanya, a Julika nem fog már felébredni soha? – kérdezte félszegen.
- Julika halott. Julika meghalt, érted, János? Isten elvette! Nincs többé Julika! – mondta halkán Sára. Megölelte a fiát, de Jancsi kiszaladt. Apja pont ekkor ért haza a földről, lánya halálának híre gyorsan eljutott hozzá is. Felkapta a fiút és megölelte. Sára odabent gépies mozdulatokkal vette le halott gyermekéről rongyos kis hálóingét, és ráadta a temetésre szánt szép ruhákat. Abban lesz felravatalozva, majd a földbe temetve.

Nagy volt a hideg és a föld is jeges volt két nappal később, a temetés napján. Sárának hatalmas volt már a hasa, terhessége legvégén járt, nehezen mozgott, de a lánya temetésén mindenképpen ott kellett lennie. Szép Gergely beszélt most is, de Sára nem törődött vele, hogy mit mond. Nem érdekelte az Isten, haragudott, gyűlölte, amiért elvette a lányát. Amikor a kicsi fakoporsót leeresztették a földbe, Sára szorosan fogta Jancsika kezét, János pedig meggyötörve állt mellettük, kalapját a kezében szorongatva. Sára arcán hidegen folytak végig a könnycseppek, mikor bedobta a sírba az első rögöket. Fagyos, kemény volt a föld, szinte fájta neki, ahogy beléhasítottak a koppanó hangok.

A temetésről hazafelé már érezte, hogy egyik gyermekét ma eltemette, a másikat pedig még ma megszüli. Mire hazaértek, már vajúdott. Otthon a bába némán tette a dolgát. Sára hosszasan kínlódott. Szidta Istent, miért játssza vele ezt a kegyetlen játékot. Egy napon temetni és szülni, nem lehet ezt ép ésszel elviselni.

Estére megszületett a kis György. Sára szorosan magához ölelte, el nem engedte egész este, éjszaka. Ő lesz az ő reménysége, vigasza. Jancsi is örült, hogy újra lesz majd kivel játszani.

1815. február 14.

Sára újra a temetőben állt, hallgatta a jeges rögök koppanását a kis koporsón. Mindig ugyanúgy kínozta ez a hang, de már nem tudott sírni. Jobbján állt férje, János, erősen fogta a kezét, balján toporgott Jancsi immár 14 évesen, és a 3 és fél éves kis Palika. Jancsi nagyon gyorsan nőtt, csaknem akkora volt már, mint az apja és együtt dolgoztak a földeken.

Julika halála óta eltemették Gyurikát, akit Sára úgy ölelgetett magához a születése utáni éjszakán – Sárában azon a temetésen tört meg végleg valami -, majd Zsuzsannát és a másik Gyurikát is, őt alig több, mint egy éve. Ezt a gyermeket, akit most leeresztettek a hideg földbe, szintén Zsuzsikának nevezték, az előző kislány emlékére, de épp csak egy hónapot élt. Nem tudták, miért halt meg, de Sára már fásultan vette tudomásul, hogy az élet ilyen múlandó és kiszámíthatatlan.

Hazafelé elgondolkodva lépkedett János mellett Palika kezét fogva, majd így szólt:
- Nem akarok több gyermeket, János. Minél több gyermekünk születik, annál többször fogunk szenvedni.

- Ne mondd ezt, Sára. Az Istennek megvannak a maga céljai. Így van ez elrendelve. A gyengébb gyermeket magához veszi, az erősebb megmarad.
- Hagyj engem az Istennel, János, milyen Isten az, aki halomba öli a gyerekeket? És nem csak a miénket, nézd meg a többi családot, minden hónapban legalább két-három gyereket temetnek. Soha nem tudhatjuk, hogy mikor melyik betegszik meg és temethetjük el. Nem szülhetek több gyereket. Nagyon félek! Palika is olyan kicsi még! Mi lesz, ha...
- Tudom... Ezt mindig megbeszéljük, de mégis vállaljuk újra és újra. Nem tudhatjuk, melyikük marad meg és segít meg minket öreg korunkra, ha megérjük. Dolgozni kell, vinni a dolgokat előre.

1817. április 4.

- Ne legyen ő is György! Két Györgyöt temettem már el, János, talán ez a név... Nem is tudom...
- Az apám emlékére, Sára, nagyon szeretném! - kérlelte János.
- Jól van - felelte halkán Sára, és magához ölelte a kislányt, aki alig néhány órája, hogy megszületett. - Erősen sír. Nagy, erős gyermek, talán ő velünk marad.

1826. november 5.

János letakarta Julika meggyötört, sovány kis testét. Sára három nappal ezelőtti halála óta a baba alig evett valamit. Nem találtak asszonyt, aki szoptathatta volna. Egy jött ugyan, de a kislány egyre csak sírt, nem fogadta el. Próbálkoztak kecsketejjel, de a kicsi azt is elutasította. Keserves kínok között elszáradt. Még csak két hetes volt.

Sára még tavasszal lett beteg, amikor az előző kislányt temették, az is Julika volt, még csak 3 és fél éves. Elvitte a torokgyík. Az anyja elfáradt. Az a kislány volt a hetedik gyermek, akit eltemetett. Onnantól Sára is egyre soványabbnak tűnt, arca kifakult, elszürkült és sokat öregedett. Pedig csak negyvennégy éves volt. Nem tudta elfogadni, amibe más anyák és családok beletörődtek. Őszre már rengeteget köhögött és fájt a mellkasa.

- Mi értelme van megszületni, János? Olyan rövid az élet - mondta egy nap. - Megszületünk, és onnantól kezdve csak dolgozunk és küzdünk az életben maradásért. És szenvedünk. Többet szenvedünk, mint amennyit örülünk, és ennek nincs semmi értelme. Nem bírom már sokáig én sem, János. Mi lesz a babával, Julikával?
- Nem fogsz meghalni, Sára, meggyógyulsz. Tudom! - felelte János, de felesége szürke arcát elnézve már a zsigereiben érezte, hogy hamarosan megöszvegyül, viszont erre az eshetőségre egyelőre nem akart gondolni.
- Ki fog ránk emlékezni, János? Mit akar velünk az Isten? - nyögte Sára.

Végül 3 napja örökre elaludt. A baba ott sírt mellette az ágyban, mikor rátaláltak. János rohant szerte a faluban segítséget kérni, hogy mihez kezdjen a kisleánnyal.

Most ott álltak a kis test mellett. Ott volt Jancsi, aki már huszonöt éves emberré érett; levette a kalapját és apja vállára tette a kezét. Ott állt félszegen a tizenöt éves Pali és a kis György, aki tavasszal múlt kilenc esztendő. Némán nézték a letakart gyermeket. – Hát mi maradtunk – szolt az apjuk. – El kell menni a lelkészhez megbeszélni a temetést.

Gyurika csak nagyon nehezen értette meg, hogy ezután nincs se édesanyja, se kishúga, se nővére. Két nővérét temették el, mióta ő megszületett, és most a kishúgát is viszik hamarosan a temetőbe, a többiek mellé.

2016. június 22.

– Csodálatosan szép ez a templom – ámuldoztam, amikor beléptem az ajtón. Az elmúlt napokban nagyon vacakul éreztem magam, de ez most egy csapásra elmúlt, annyira felvillanyozott, hogy végre itt lehetek. Az egyik fiam csak sétálgatott a padok között, a másik egyből fel akart szaladni a karzatra. Én pedig le voltam nyűgözve. Egy ilyen picike faluban, egy ilyen picike templom hogy lehet ennyire szép? Egy ideje kutatom már a családfámat, és nagyapám anyai ágán egészen az 1700-as évekig jutottam. Egy házaspár anyakönyvekből összerakható története különösen megragadt bennem és valami ide húzott, hogy jöjjenek el ebbe a távoli kis faluba, ahol éltek. Kapóra jött, hogy félig-meddig útba esett a nyaraláskor, így tettünk egy kis kitérőt. És most végre itt álltam! Ezt a kék karzatot látták ők is, amikor a templomba jártak. Ezen az ajtón jöttek be, ezekben a padokban ültek. Milyen hülye vagyok, hogy nekem ez fontos... Megálltam a szószék előtt.

– 1800-ban, amikor összeházasodtak az őseink, Borsó János és Ujj Sára, akkor itt állhattak – mondtam nyurga, nyolc éves fiamnak, akit általában érdekel a történelem és mindenféle régi történet. – Ott beszélt a lelkész, ők meg itt hallgatták. Születtek gyermekeik, közülük 1817-ben egy György nevű fiú, ő lett az én szépapám. Annak lett aztán egy lánya, akinek szintén lánya született, annak a lánynak lett egy fia, ő volt a dédipapátok, rá még emlékeztek.

Fogtam a gyerekek kezét és kicsit elrévedeztem. Felnéztem a kékre festett karzatra, elképzeltam, ahogy az emberek lenéztek rájuk, amikor ott álltak 216 évvel ezelőtt az esküvőjükön.

– Itt vagytok valahol, és most én is itt vagyok – gondoltam magamban. – Akármennyit is küzdöttetek és szenvedtetek, volt értelme. Nézzetek a családomra, a gyermekeimre! Köszönöm...

Majd tekintetem a templom ablakába helyezett csokor muskátlira tévedt. Milyen szép, ahogy a szűk ablakon át beszűrődik a napfény és a vázára vetül, szinte ragyog – gondoltam. A váza hosszú árnyékot vetett a mély ablakpárkányon és a mellette levő üres padon.